10. štev. Pavšalni franko v državi SHS. I. leto.

Izhaja vsak petek z datumom naslednjega dne.

Uredništvo in upravništvo »Zarje« v Ljubljani, Dalmatinova ulica štev. 3.

Sprejemajo se le frankirani dopisi. Rokopisi se ne vračajo.

ZARJA

Socialistično glasilo.

Posamezna številka stane 1 Din.

Naročnina po pošti z dostavljavljanjem na dom 4 Din mesečno. Za Nemčijo 5 Din., za drugo inozemstvo in Ameriko 6 Din.

Reklamacije so poštnine proste.

Oglasi po dogovoru.

Proletarci vseh dežel, združite se!

V Ljubljani, v soboto 5. avgusta 1922.

Ne demagogija, resno delo vodi k zmagi!

Žetev.

Naša agrarna politika vidi svoj ideal v forsiranem, najmočnejšem in prekomernem izvozu žita, živine in lesa. Svoje stremljenje, svoje postopanje utemeljujejo vsikdar s tem: mi smo agrarno visoko aktivna država. Naša edina rešitev je, izvažati in zopet izvažati. Čim več izvozimo, tem prej bomo izravnali našo trgovinsko bilanco. Aktivna trgovinska bilanca pa ni bila ne le kmečkega, marveč tudi industrijalnega delavca lakote in bede.

Leta neoviranega in pospešenega izvoza so dokazala, da gradi agrarec svoj izvoz na pesek. Kajti, vsak gospodar proda le tisto, kar ima odveč. Le tisto, česar on v svojem gospodarstvu ne rabi, ne potrebuje. Za skupiček pa si nabavi potrebščin, ki jih na svojih njivah ne pridela. Če žene kmečki gospodar par volov, kravo na semenj, ve, da bo svoje posestvo z ostalo živino prav lahko preoral, posejal in obdelal.

Agrarna politika pa dela in računa drugače. Ona ne ugotovi in ni niti ugotovila, koliko pridelamo. — **Ona še do danes nima nobene statistike, ki bi izpričala količino produktov.** Slepi le s frazo: visoko aktivni smo na poljedelskih pridelkih. — Kakor pa ni ugotovila, koliko pridelamo, še manj se briga agrarna politika za to, da bi skupno z ostalimi faktorji proučila: koliko žita, koliko mesa, krompirja rabi ta naša jugoslovanska država.

Ker ni vlada ustvarila in izvedla teh računov, ker ni uvoza utesnila v okvir potreb in pridelkov, zato je izvozna politika brez te podlage v sedanji obliki našemu gospodarstvu kvarna in državnemu obstoju nevarna.

Agrarci tvorijo v naši državi večino, to so izračunili, ker to izračuna vsak šolarček. Te moči se veliki agrarci zavedajo in zato so potisnili industrijo ob steno, in na račun neagrarnih slojev bašejo dobičke in skupljajo skupičke. — Ker je torej naša vladna politika, ki naj bi upoštevala potrebe vsega narodnega gospodarstva za potrebe industrije in industrijskega delavstva absolutno gluha, zahtev jugoslovanskega konzumenta sploh ne upošteva, zato je izvoz v dosedanji izmeri za konzumenta, za našo industrijo naravnost katastrofalen.

Delavske mezde se regulirajo na podlagi cen najvažnejših življenskih potrebščin. Ker pa rasejo z izvozom cene tudi pri nas, zato je nesmiselno govoriti o kaki konsolidaciji naših gospodarskih razmer.

Našega gospodarstva ne motijo le dobre in zdrave tuje valute. Naše gospodarstvo trpi prav tako na tem, da se tudi žitne in mesne cene ugotavljajo po vsakokratnih izvoznih prilikah in ugodnostih. — Mesto pa da bi skušali zdraviti bolne razmere najprej doma, pa vpijejo le, da je treba izvažati na svetovna tržišča. Vsled tega so industrijski izdelki, ki jih izdelujemo doma, dnevno dražji, ker je dnevno dražja pšenica in ostala živila.

Stremimo za tem, da se ustavi naraščanje draginje. Da se to vsaj deloma ustavi, za to imamo rešitev v svojih rokah: ugotovi naj se takoj kontingent, ki ga rabi jugoslovanski kontingent. Ta kontingent se razdeli na posamezne pokrajine in se potom rekvizicije zagotove naše potrebe ob današnjih cenah v prihodnjem letu. Le na ta način bo izločena špekulacija, navijanje cen, preostale količine pa naj izvozijo in zamenjajo za blago, surovine, ki jih rabimo, pa jih nimamo.

Seveda: vezana trgovina s poljskimi pridelki ne bo ljuba veleposestnikom. Naš mali kmet pa, ki ne pridela na svoji zemlji niti zase dovolj, bo imel od tega iste koristi kot industrijski proletarijat. Nevarno pa bo, če bo vlada pustila, da bodo oderuhi špekulirali tudi še vnaprej na račun jugoslovanskega konzumenta ker dvomimo, da bodo ljudje še dolgo gledali, kako se izvaža moka preko meje, sami pa so lačni kruha.

Čim bi se torej zagotovila konzumu potrebna količina poljskih pridelkov in to po cenah ob žetvi, bi bila ustvarjena prva in najvažnejša podlaga za to, da bodo mezde, uradniške plače vsaj prilično ostale na isti višini. Sicer pa moramo pričakovati hudih mezdnih bojev, kvarnih ozdravljenju naših gospodarskih razmer. Toda proletarijat bo te mezdne boje brezobizrno izbojeval in krivce neznosne draginje ugonobil. Zakon o zaščiti države lačnega želodca ne nasiti.

Osem let trpljenja.

Naši potomci bodo čitali v zgodovini o usodepolnem in zločinskem činu, ki ga je izvršila kapitalistična družba 1. avgusta 1914. leta. Čudili se bodo, kako je bilo to mogoče, da je peščica ljudi, ki so se imenovali kapitalistična družba, uprizorila klanje in požar v celi Evropi ter uprizorila toliko gorja, kjer se je milijone in milijone ljudi med seboj pobijalo in klalo; milijone in milijone ljudi je pomrlo vsled lakote in bolezni.

Naj mi bo dovoljeno navesti samo en primer, ki ga opisuje Švedinja Else Brändström, usmiljenka pri ujetnikih v Rusiji in Sibiriji. Ta opisuje taborišče ujetnikov v Tockoje, kjer je bilo 25.000 ujetnikov in od teh jih je umrlo 17.000. Meseca marca 1915 je prišel prvi transport ujetnikov, barake še niso bile dogotovljene; na golih deskah jih je ležalo po 800 v eni baraki; ni bilo stranišč, zdravniki praznih rok, brez zdravil in brez vsakih pomočnikov.

V začetku jih je umrlo na dan po 20 do 30, nato več in več, tako da je doseglo število umrlih dnevno 350. Legar, tuberkuloza, tifus, flegmona in druge bolezni so davile nedolžne žrtve kapitalističnega zločina.

Nič več ni bilo mogoče sproti pokopavati mrličev, 2500 mrtvih trupel je ležalo nepokopanih; po 30 in in 30 so jih naložili na sani, povezali z vrvjo in voznik se je nanje vsedel in jih odpeljal na pokopališče. Koliko sto in sto milijonov solza je zdrknilo po licih mater, očetov, sestra, bratov in ljubljenk! Toda dovolj o tem!

Sodrugi, ali ste na vse to pozabili? Ali ni Vaša dolžnost, da greste med ljudstvo in mu v tem zmislu poveste, kje je rešitev? Povejte delovnemu ljudstvu, da je rešitev v enotni fronti, ki se ima strniti proti divjajočemu in nikdar nasičenemu kapitalizmu!

Osem let je te dni minulo, ko je padla prva žrtev na ukaz francoskega kapitalističnega režima, sodrug Jaurés.

Sodruga Jaurésa, enega največjih bojevnikov proti vojni, so dali umoriti francoski kapitalisti.

Jaurés ni bil duševni vodja samo francoskih socialistov, temveč je vodil in dajal smernice vodilnim sodrugom v drugih državah, in to je francoska buržoazija dobro vedela ter videla v njem nevarnega človeka.

Umor sodruga Jaurésa je bil signal kapitalističnega boja napram proletarijatu in ta boj se še danes nadaljuje. V Italiji se kažejo konture samo dveh si sovražnih sil, na eni strani proletarijat, na drugi kapitalizem. Kje bo momentana zmaga, je postranska stvar, mi samo toliko vemo, da bo zadnji zmagovalec tisti, ki ustvarja, ki dela in ki trpi!

Delavstvo ne sme misliti, da je vojne konec; gospodarska vojna, ki jo svetovni kapitalizem vojuje, ni nič manj pogubonosna za proletarijat, kakor je bila ona s topovi. Kdor pa misli in veruje kapitalistični družbi, da bo v bodoče mirovala, se zelo moti!

V Londonu se je 25. m. m. otvorila mirovna konferenca, ki jo je sklicala kapitalistična družba. Na tej konferenci je 500 delegatov 22 narodnosti in vsi svečano prisegajo na miroljubje.

Na drugi strani pa grške čete korakajo proti Carigradu. Tako je, tako je bilo in tako bo toliko časa, dokler se ne bo začul enotni glas svetovnega proletarijata „Stoj“! Takrat bo konec trpljenja! Moramo pa se končno vprašati, ali smo se v teh osmih letih kaj naučili?!

Zakon o zaščiti delavcev.

Zakonodajni odbor je zbral vse socialno-politične naredbe in uredbe, ki so izšle iz prevrata sem, jih izpremenil, kapitalističnim potrebam in kapitalističnemu naziranju prikrojil in sprejel predvsem dva fundamentalna zakona: Zakon o zavarovanju delavcev in zakon o zaščiti delavcev.

Zakon o zaščiti delavcev je jasno izpričevalo, kako si predstavlja današnji režim potrebam proletarijata odgovarjajočo socialno-politično zakonodajo. Zakon o zaščiti delavcev je reakcijonaren, nepopolen. Zakon še davno ne zaščiti pred brezvestnim izkoriščanjem in predčasnim uničenjem delavca, ki ima le svoje poštene roke. Vsaj je pa to tudi umljivo. Takoj po prevratu, v dneh revolucije, je bila meščanska družba brez moči, bala se je celo za svoj obstoj. Mogočne, strnjene delavske vrste, ki so se vrnile z bojišč, so

Sodrugi! Razširjajte in podpirajte „Zarjo“!

LISTEK.

F. E.:

Zgodovina socializma v Srbiji.

I.

Srbija v prvi polovici XIX. stoletja.

V srednjem veku cvetoča Srbija se je izpremenila za časa več kot štiristoletnega turškega gospodstva v pravo kulturno in gospodarsko puščavo. Mesta so deloma propadla, deloma so pa dobila docela turški značaj. Srbski element je skoro popolnoma izginil iz njih, turški pa ni bil nikdar tvorec in pospeševatelj kulture in gospodarskega napredka, temveč skoro vedno in povsod le povzročitelj propadanja in razkroja; vzdrževala ga je le dobro organizirana vojaška moč. Celo obrt in trgovina — oboje izključno le v turških rokah, odtod tudi še danes turška imena za različna rokodelstva — sta bili na najprimitivnejši stopnji.

Še slabše je bilo na kmetih. Turški fevdalec je drl srbskega seljaka kakor se mu je zljubilo, zato je pogagoma ubil v srbskem kmetu vsakršno veselje do dela in proizvajanja. Po nekaterih pokrajinah so se skušali rešiti tega strašnega izkoriščanja na ta način, da so zapustili z vsem imetjem svojo zemljo — n. pr. Kosovo polje — ter se izselili v Avstrijo in Ogrsko, po drugih krajih so pa pridelavali komaj toliko, da so se najskromnejše preživeli. Vsa agrarna produkcija je stala na najnižji stopnji, zemlja je ležala po večini pusta, prazna in neobdelana, o kakem kulturnem življenju pa seveda ni moglo biti niti govora.

Izpod tega težkega turškega jarma so se skušali rešiti Srbi večkrat, z lastno in tujo (zlasti avstrijsko) pomočjo, a vselej zaman. Vsi taki poizkusi so bili zadušeni v krvi in je bil pritisk potem le še večji. Posrečil se je vsaj deloma šele upor, ki ga je zanetil l. 1804. v Šumadiji trgovec Jurij Petrovič, imenovan Črni Jurij ali Karadžordže. Sprva uporniki niso mislili na ustanovitev lastne države, hoteli so le pregnati korumpirane in krvoločne turške oblastnike, ki so po svoji volji drli srbskega kmeta. Ti osvobodilni boji so trajali za Srbe z večjimi ali manjšimi uspehi več let. Vodil jih je izprva (od 1804—1813) Karadžordže, ko je pa ta zaradi sporov med voditelji upora zapustil Srbijo, pa Miloš Obrenovič, ki je izvojeval končno Srbom deloma z uspehi na bojnih poljih, deloma pa s spretnim in prevdarnim diplomatičnim postopanjem precejšnjo samoupravo, sam je bil pa priznan za vrhovnega srbskega kneza.

Milan Obrenović, ki je vladal Srbom od leta 1817.—1839., je bil dober vojak, spreten državnik in razumen vladar, a velik tiran. Za njegove vlade se je sicer turška nadoblast v Srbiji vedno bolj manjšala (leta 1830. je bila priznana Srbiji samostojnost), a mesto te je hotel uvesti v deželi svoj popolnoma absolutistični režim. Temu so se pa močno upirali ostali srbski knezi, dokler ga niso končno s pomočjo Rusije in Turčije prisilili, da je dal deželi (l. 1835.) ustavo. Ker pa ustava ni bila všeč ne Rusiji in ne Turčiji, ni stopila niti v veljavo, temveč sta mu obe državi vsilili (leta 1838.) drugo, takozvano „turško“ ustavo, po kateri je imel v deželi vso zakonodajno oblast „Savjet knjaževstva Srbskog“, sestoječ iz prvih srbskih velikašev kot dosmrtnih članov. S to ustavo pa ni bil zadovoljen Miloš, kajti ni se mogel uživeti v to, da bi delil svojo

bile strah buržoazije. Kaj čuda, če so takratne narodne vlade brez odpora izvajale tudi socialno-politične naredbe in odredbe. Toda: to so izdajale zato, da rešijo sebe, da ohranijo sebe. Ne pa zato, da rešijo proletarijat. Strah za obstoj je narekoval buržoaziji, da je dopustila delavskim zastopnikom socialno-politično udejstvovanje.

Kakor hitro pa je buržoazija prišla do sape, upostavila militarizem, žandarmerijo, je takoj uvidela, da je šla v dneh revolucije s socialno-politično zakonodajo predaleč in da uživa delavec preveliko zaščito.

Zato je pričel kapital takoj boj proti dosedanji socialni politiki in boj proti vsakršnemu izboljšanju delavčevega položaja. Zakonodajni odbor, predstavnik kapitalistične, meščanske vlade je zato socialno zaščito delavstva poslabšal, poslabšal toliko, kolikor največ mogoče.

Temu se ne čudimo. Kajti, jugoslovanski kapital hoče živeti predvsem od brezmejnega izkoriščanja delovnih sil. Kapital hoče in stremi za tem, da se najema delovno silo pod najugodnejšimi pogoji, on hoče brezpravnega, vsake zaščite izropanega delavca imeti za drugega kontrahenta. Le potem bo lahko plačeval nizke mezde, delal lahko lepe dobičke.

Lep dokaz, kako hoče izkoriščati jugoslovanski kapitalist delavca, je ustanova dečjih, otroških zavetišč.

Zakon o zaščiti delavca določa: V veleindustrijskih podjetjih, kjer dela več nego 100 delavcev, med katerimi jih je vsaj 25 z malimi otroki, katerih nimajo v času, ko delajo v podjetju, komu doma prepuščati v varstvo, morajo lastniki napraviti posebna dečja zavetišča itd.

Torej: zakonodajalec je videl in želel v naprej, da bo zakon o zaščiti delavca izkoriščanega delavca tako zaščitil, da bo morala na delo tudi žena, otroci pa v zavetišče. — Kaj ni to zločinsko izkoriščanje?!

Proletarijat bo prekrižal te račune. Proletarijat bo v enotni fronti ščitil sebe, ščitil proletarske družine. Iz dečjih zavetišč pa bo napravil ognjišče socialističnega mladinskega gibanja.

Razmere pri Berzi Rada.

Poročali smo že, da pride dne 1. avgusta 1922 Posredovalnica dela v Ljubljani na cesto. Stanarine ni nihče plačal, in zaradi tega je hišni gospodar bil opravičen, odpovedati stanovanje. V zakonu je določba, da mora občina preskrbeti stanovanje za posredovalnico dela. Občina pa nima prostora; ponuja sicer majhno sobico, v katero pa ni mogoče spraviti niti tretjine urada. Nasprotno pa ima vlada v prostorih stanovanjskega urada dovolj prostora, da bi tam nastanila posredovalnico dela. Oddelčni načelnik pa prostora ne da. Zakaj ne, ali ne spada posredovalnica dela v področje ministrstva za socialno politiko? Tu je dela dovelj, za katero se nihče ne briga.

Imamo pa še druge razloge, da odločno obsojamo premajhno brigo za posredovalnico dela. V zadnjem času se delavstvo mnogo pritožuje, da posredovalnica ne deluje uspešno, ne izvršuje svoje naloge. In kaj je vzrok temu? V mariborski poslovalnici potrebujejo še enega uradnika, v Ljubljani je tudi potreba pomnožiti osobje vsaj za eno uradniško moč. Toda ne eno ne drugo se ne zgodi, nasprotno, še zmanjšati hočejo uradniški personal.

Iz vsega tega je razvidno, da ljudje, ki odločajo o posredovalnici dela, nimajo nobenega umevanja za naloge posredovalnice dela. Če pomislimo, koliko bi posredovalnica lahko koristila delavstvu s posredovanjem dela in z mezdnimi dogovori; od uspehov posredovalnice pa ima dobiček tudi industrija, gospodarski razvoj, in javno blagostanje. V ustanovi je ob enem velik moralni pomen, ki se gospodarsko v vsakem oziru more blagodejno uveljavljati, če bi na pristojnih mestih bilo pravo razumevanje.

Prosimo torej nujno pokrajinskega namestnika ministra g. Hribarja, da se za stvar zainteresira, ker se nam zdi, da o stvari sploh ni poučen. Ako se v tem oziru ničesar ne ukrene, bi morali domnevati, da hoče minister za socialno politiko tudi posredovalnico za delo odpraviti, kakor je že odpravil celo vrsto socialnih ustanov.

V državi SHS imamo torej ministrstvo za socialno politiko zato, da odpravlja vse socialne ustanove, ki si jih je delavstvo že priborilo v svojem boju.

Ali ni to ironija? Čudimo se delavstvu, da tako zlorabo zvanja brez najogorčenejšega protesta, dopušča. Trpin, ali bo že konec tvojega potrpljenja? Ali ne vidiš, da imamo ime „minister za socialno politiko" v zasmeh vsej pošteni javnosti?

Kaj je z razorožitvijo?

Na washingtonski konferenci so sklenile pomorske velesile, da omeje oboroževanje na morju. Uvidevajo namreč, da te velike pomorske halupe in strelivo v bodočih vojnah ne bodo toliko zalegle kakor doslej, ker se bo nova vojna vodila gospodarsko in z bombami ter strupenimi plini. Iz čisto praktičnih razlogov so torej prišli do zaključka, da so izdatki, če so preveliki za take stvari, potrata. Toda že temu sklepu se upira Japonska, ker ima lepo razvito vojno industrijo, ki bi utegnila zaraditega sklepa propadati. Ali o razoroževanju na suhem pa še ni nobenega mednarodnega dogovora, čeprav se pojavlja povsod tendenca, da se iz gospodarskih razlogov omeji izdelovanje vojnih potrebščin.

Najbolj militaristični državi sta danes v Evropi Francija in Poljska, ki imata nekaj manjših tekmecev v militarizmu kakor je Jugoslavija. Gospodarski položaj vseh evropskih držav absolutno zahteva, da se v državnem gospodarstvu štedi, to je, da država nima izdatkov, ki ne donašajo nobenega dobička. Ob sedanjih gospodarskih razmerah bi torej ne smeli niti vinarja davčnih dohodkov nalagati v stvari, ki se ne rentirajo ali niso za upravo neobhodno potrebne. In tu imamo militarizem.

V vseh militarističnih državah se nalagajo ogromne vsote v vojsko in vojne potrebščine. Snujejo se tovarne, zaposluje se v njih mnogo delavstva, toda produkti, ki se tam izdelujejo, vojska, ki jo države vzdržujejo, **ne izdeluje in ne prideluje nobenih produktov, iz katerih bi se dalo kaj pridelati ali pospešiti napredek v gospodarstvu. Orožarne, vojska so samo konzumenti; kar se tam izdela ali dela, je izdatek, za kateregu ni več nadomestila, še manj pa dobička.** V drugih tovarnah se izdelujejo izdelki in produkti, da potem človeška družba porabi te izdelke za nove pridelke; z njimi se hrani, oblači, dela in ustvarja, izdatek za militarizem pa ostane mrtev.

Iz tega je razvidno, da je imetje, ki se ga dovoljuje v namene militarizma, izgubljeno, da se s tem uničuje narodno imetje. Zaslužek se daje podjetniku in delavcu zato, da izdelujeta blago za neproduktivni konzum, za blago, ki ne služi za ustvarjanje novih produktov, delavec ima sicer zaslužek, da živi, toda delo njegovo, njegova sila, ki jo vzdržuje z zaslužkom, se ne porablja za produkcijo pomočkov, ki bi tvorili podlago novi produkciji.

Iz gospodarskega vidika, ne ozirajoč se na človekoljubnost, je torej izdatek za militarizem velik zločin nad človeško družbo.

Zadnjič smo pisali v našem listu, kako ogromne obveznosti ima ta država za vojne dolgove. Kljub temu pa **dovoljuje komaj tretjina narodne skupščine milijarde za militarizem.** Če to ni ironija, potem res ne vemo več, kaj je!

Nedvomno pa je, da se mora preporod izvršiti v narodu. Narod se mora zavedati, da vojn ni potreba, da vojske ne potrebujemo. Šele z duševnim preporodom v tem zmislu bo mogoče uvesti primeren odpor proti nespametni militaristični politiki držav, ki tirajo gospodarstvo po nerealni poti v vedno težjo situacijo.

Kdor vsega tega ne vidi, je slepec ali glupec; zadeva pa je tako važna, da bi ji morali narodi posvetiti vso pažnjo, ne pa samo razrednozavedni proletarijat.

Uradniška pragmatika.

Že v zadnji številki smo izrekli bojazen, da bo radikalno-demokratska koalicija odložila po sprejetem proračunu uradniško pragmatiko. Listi teh dni pišejo, da uradniške pragmatike skupščina ne bo obravnavala pred počitnicami. — Seveda se izgovarja koalicija, ta čedna družba, na opozicijo. Toda: ta koalicija je znala izglasovati volilni zakon, dasi je opozicija v resnici oponirala. Znali pa so to storiti zato, ker jim je šlo za ohranitev **strankarskih** koristi. Takrat ni opozicija mogla preprečiti krivičnega, nasilnega volilnega reda. Demokrati, radikali, vsi so šli v boj in ker imajo nasilno večino, je ta večina volilni zakon izglasovala in opozicijo preglasovala. Pri uradniški pragmatiki pa je seveda po zatrdilu demokratskega in radikalnega časopisja čisto drugače. Opozicija zahteva, da se sprejme pragmatika rednim potom, ergo, je opozicija kriva, če pragmatike pred novim letom ne bo.

In še nekaj: Kaj ni predsednik skupščine dr. Ribar izjavil uradniški deputaciji v zadnjih tednih, da je sprejetje uradniške pragmatike pogoj za obstoj sedanje vlade? Kaj se še spominja uradniška deputacija tega zatrdila? Danes seveda misli Ribar drugače in misli koalicija drugače. Bodo že še potrpeli, tako misli koalicija. V tolažbo pa par praznih člankov. Uradništvo, ne pusti se varati, strni vrste, pa v razredni boj!

Jules Guesde — umrl.

Dne 28. julija je prišlo iz Pariza poročilo, da je umrl 77 let stari socialistični poslanec in nekdanji minister Jules Guesde. Z njim je odmrl eden zadnjih izmed pričetnikov socialnodemokratičnega gibanja, ki so bili v stiku z Marksom in Engelsom. Guesde je sodeloval pri organizaciji in propagandnem delu, s katerim so ustvarili prvoboritelji prepričane razredne bojevnike. August Bebel, Viktor Adler, Pavelj Lafargue so sobojevniki iste dobe. Guesde je bil v prvi vrsti vztrajen in zvest načelom.

Sodeloval je tudi pri pariški komuni. Zaradi tega je moral bežati v inozemstvo.

Leta 1876. se je zopet vrnil v domovino. Po pariški komuni je grozovito zatiral francoski beli teror proletarsko svobodomiselno in socialistično gibanje. Organizacije so bile razsute, ljudstvo zbegano. Morili in zapirali so ljudi. Guesde je v pregnanstvu z Edvardom Vaillantom in Pavlom Lafarguejem spoznal takrat se uveljavljajočo Marksovo teorijo in prehod nemške socialne demokracije k tej teoriji. Za isto smer je poskušal potem tudi doma pridobiti najvplivnejše voditelje revolucionarnega gibanja ter tudi dosegel ta namen.

Francoski proletariat je bojevit; njegovi revolucionarni boji segajo daleč v zgodovino, a tem bojem se je z novim pokretom dal pečat socializma. Po njegovem in Lafarguejevem trudu je bil Marksov in Engelsov program sprejet leta 1883., in sicer prikrojen za francoske razmere. Boji med posameznimi strujami, revolucioarnozarotniškimi in socialnorevolucionarnimi se vrši tam do danes, kljub temu, pa je zmagala vobče Marksova teorija po navodilih Guesdeja leta 1901.

oblast z novim savjetom. Miloš se je zato že naslednje leto odpovedal vladi na korist svojemu sinu Milanu ter se izselil na Vlaško.

V državni upravi je pod Milošem zavladal popolnoma turški vzor in sistem, le da so zamenjali turške oblastnike domači knezi. Vse je bilo na najprimitivnejši stopnji: uprava, sodstvo, prosveta, vojska itd., vsaj so bili prvi državni dostojanstveniki pogostoma analfabeti.

Tudi gospodarsko življenje se dolgo ni hotelo dvigniti. Obrti ni bilo domalega nobene, trgovino je pa smatral Miloš skoro do svojega odstopa za svoj monopol, ki mu je bil lep vir dohodkov, kar je bilo pa deloma tudi potrebno, ker je imel s pobiranjem davkov velike težave. Poljedelstvo je stalo vsled stoletnega turškega vpliva na najnižji stopnji. To zanemarjeno gospodarsko življenje je skušal dvigniti Miloš z najstrožjimi odredbami. Leta 1837. je razglasil prosto trgovino, kar je vkljub popolnemu naturalnemu gospodarstvu ugodno vplivalo na gospodarski napredek dežele, čeprav v Srbiji tedaj še niso imeli domala nobenih izvoznih produktov. Največje in skoro edino narodno bogastvo so bile ovce in koze, dočim so imeli Srbi govedi le malo, poljedelstvo pa nerazvito. Še leta 1825. se je uradno ugotovilo, da kmetje ne rabijo le samo lesenih plugov, temveč tudi lesene motike. Polje je ležalo neobdelano, živinoreji se ni posvečalo nobene pažnje, gospodarska poslopja so pa stala zanemarjena. Knez Miloš je čutil to zaostalost, zato je posegel z energičnimi odredbami v najmanjše podrobnosti in naročil na primer odšteti nekemu seljaku v Lepenici 25 batin zato, ker ni zložil svojega sena na eno samo veliko kopico, temveč na več manjših in se ga je zato več pokvarilo. (Dalje prih.)

Praznik mednarodne delavske telovadbe.

V dnevih od 22. do 25. julija t. l. je praznovala nemška delavska telovadna in športna zveza (Arbeiter-Turn- und Sportbund) v Lipskem svoje zvezno slavje, o katerem poroča „Vorwärts" naslednje:

Že prvi dan je pokazalo delavsko telovadno in športno gibanje občudujočo moč. Slavje bi bilo tudi tedaj zgodovinski dogodek v celokupnem delavskem gibanju, če bi se omejilo samo na igro na trati; kajti to je mlada ljudska moč dela, ki se je prvikrat sešla iz cele nemške države. In na vsem svetu še ni bilo nikdar telovadne prireditve, ki bi se mogla po številu udeležbe meriti s tem zveznim slavjem delavskih telovadcev in športnikov.

Mojstrsko delo organizacije.

Nad sto posebnih vlakov je pripeljalo udeležence iz Nemčije. Že v petek je došlo v Lipsko okolo 80.000 gostov. Pritok pa je bil neprestan do nedelje dopoldne. V posebnih vlakih so dospeli tudi posetniki, ki so se udeleževali slavja samo kot gledalci. Mojstrsko delo organizacije pa je dokazalo vodstvo slavja z nastanitvijo in prehrano množic. Posebno je pridobilo slavje na svojem pomenu vsled mednarodnega značaja. Inozemcev je prišlo veliko več kakor jih je bilo priglašenih. Došle so resnično mase inozemskih delavcev v goste. Švica sama je poslala 1100 telovadcev in telovadkini, sodrugi iz Čehoslovaške so se pripeljali v dvanajstih posebnih

Od tega leta Guesde ni silil več v ospredje. Njegov naslednik je bil duhoviti Jaures, dokler ga ni pred vojno zadela smrtna krogla reakcije. Francoski proletarijat je še danes razcepljen v razne smeri, ki pa prihajajo do spoznanja, da treba združenja.

Strokovne organizacije in zadružno stavbinstvo na Nizozemskem.

(I. G. B.) Že pred vojno so imeli stavbinski delavci na Nizozemskem različne produktivne zadruge za stavbarstvo. V zadnjih letih vojne je pa njih število znatno naraslo. Sedaj majo 37 skupin in samo v Amsterdamu jih je 20.

Te stavbinske zadruge so na Nizozemskem samostojne, dočim sodelujejo podobne zadruge v Nemčiji s strokovnimi organizacijami stavbinskih delavcev.

Kongres nizozemskih stavbinskih zadrug, ki se je vršil dne 3. julija v Amsterdamu, je bil prvi, ki prinese v tem pogledu izpremembo. Posvetovanj so se udeleževali zastopniki sindikalističnih in svobodnih strokovnih organizacij. Z ozirom na pretečo krizo v stavbinstvu in z ozirom na finančno šibkost, če te organizacije delajo neodvisno med seboj, se je opozarjalo, da so v prvi vrsti strokovne organizacije poklicane, da podpirajo stavbne skupine. Tudi v mednarodnem oziru treba začeti delati skupno, da se čimbolj ta podjetja ubranijo zasebnega kapitala.

Končno je bila sprejeta resolucija, ki izjavlja, da je vprašanje stavbinskih obratov lokalno, nacionalno in celo mednarodno vprašanje, pri katerem morajo sodelovati strokovne organizacije, ker bodo tudi v slučaju izpremembe produkcijskega sistema imele izvršiti zgodovinsko nalogo.

Iz interesentov sestavljeni odbor strokovnih organizacij in stavbinskih skupin se bo posvetoval z organizacijami, ki bi prišle v poštev pri tem vprašanju. Preskrbel bo tudi finančno fundacijo, da se bodo mogle socialne stavbinske skupine razvijati. Končno izdelajo pravila, da se osnuje zveza vseh stavbinskih zadrug v deželi.

POLITIČNI PREGLED.

Halo, senzacija, Kamenarovičeva afera! Demokratska afera, v katero so bili zapleteni kot Pilat v Credo mladi demokrati Praprotnik, Žerjav in Jadranska banka, ker niso prav nič drugega storili kakor da so nad tri milijone kron votirali za okrepitev svoje skupine, in sicer za hrbtom demokratske stranke, iz denarja Jadranske banke. O aferi je vse umolknilo; ni je več in tudi ne vemo, če se še pojavi v javnosti ali ne, ker roka roko umiva. Pravi „lekerbisen" so pa dobili mladi demokrati, ko so izvedeli, da se vrši proti tržaški Jadranski banki preiskava, češ, da je ogoljufala ali hotela ogoljufati italijanski erar za 23 milijonov lir, ker je izposlovala, da se ji je dovolilo naplačilo na krone strankam, ki jih Jadranska banka nima. Glasilo mladih demokratov je te vesti prinašalo v alarmantnih člankih, češ, zdaj smo pa zalotili lumpa Kamenaroviča, ki je to goljufijo izvedel v Trstu. Tiralica je izšla za Kamenarovičem, izginil je itd. Zdi se nam, da takega zadoščenja še niso občutili Jutrovci, odkar delajo grehe na tej grešni zemlji. Jadranska banka zvrača krivdo na nekaj uradnikov ter pravi, da erar ni imel škode. Dalje tudi navajajo v krogih, ki se jih tiče očitek, da je to bila le notranja manipulacija uradnikov, ki je hotela prikriti neke izgube. Imamo torej dve trditvi pred seboj: prva, ki dolži in obtežuje ter tudi že preklicuje svoje trditve, drugo, ki se opravičuje ter zvrača krivdo na uradništvo. Nam ne preostane drugega, kakor da počakamo konca preiskave in potem bomo že videli, ali se bo smejal mladoliberalni jutrovski heroj ali Kamenarovič. Že ob priliki svinčene afere in trimilijonskega prispevka za boj proti enemu delu demokratske stranke smo rekli, da bankam ne zaupamo toliko, da bi opustile ugodno prilliko kupčije, če se navadnim zemljanom tudi zdi nekoliko čudna. Banke so imele največ prilike, da so kupčevale na debelo, to so pa tudi storile, zato imajo banke in njih voditelji milijone. Banke niso verižile, ker imajo pravico delati z velikim dobičkom. Če bi hoteli preiskovati vse kotičke, bi jih najbrže nastalo še mnogo več kakor smo jih imeli. Jutrovci pa žive v popolnoma krivem pojmovanju cele stvari. Če je Kamenarovič kriv in če so Jutrovci krivi, so oboji krivi; zaraditega afera Jadranske banke ni prav nič lepša pod Kamenarovičem kakor je bila pod Praprotnikom; če se pa Kamenarovič izliže iz afere, bo pa halo Jutrovcev precej velika blamaža, ki spominja obenem na neresnost.

Ni spora med njimi, med demokrati, pravi „Jutro", ter milo tož kako more biti svet tako hudoben, da razširja take vesti. Kljub temu pa opažamo, da se prepirajo med seboj in z radikalci zaradi korit, zaradi ministrstev ter da vsak dan izgubljajo na terenu v vladni večini in v svojih pozicijah, ki so si jih pridobili v zaslugo kot vladna stranka. Glavni spor pa je, kdo bo minister za notranje stvari. Doslej so imeli to ministrstvo demokrati, preti pa jim nevarnost, da ga izgube, ker hočejo radikalci sami odločati v tem najvažnejšem ministrstvu.

Dr. Žerjav ne mara, da bi ga v znani aferi sodil klubov odbor. Zagovarja se s tem, da je tožil Kamenarovića. Minister Žerjav se baje tudi silno zanima za afero Jadranske banke v Trstu. Vso stvar pa dobiva drugo lice, če se pogleda od druge strani. Jadransko banko je zaradi teh manipulacij ovadil odpuščeni uradnik. Res so se godile v upravi nerednosti v škodo banke; te je pa baje Kamenarovič dal preiskati. Resnično tudi ni, da bi bila izdana za Kamenarovičem tiralica. Mi vemo, da so banke v času preporoda delale po svoje, vendar pa moramo to povedati, ker se „Jutro" želi s to afero oprati očitka, ki je bil naprten njegovi struji.

Naši samostojneži. Minister Pucelj je dosegel nad demokrati, nad radikali tako zmago, da bo imela vlada šest let časa — to trdi Kmetijski list, mi še tega ne verjamemo — da izpolni zahteve naših naivnih samostojnežev. Vsekakor pa bo šel Pucelj pri prihodnjih volitvah v kraje, koder naj bi tekla železnica predujmoma po glasove za svoj mandat.

Ali nas varajo! Meščansko časopisje je širilo v svet najbolj bedaste vesti o posetu poslanika Balugdžiča pri kralju Aleksandru. Trobili so: kurz naše politike in kurz našega dinarja se bo izpremenil. Balugdžič je socialist, kratko malo: nova doba naše meščanske vlade. Dokler ne dobimo avtoritativnih poročil, bomo domnevali, da je g. Balugdžič poročal kralju o namerah Grčije glede zasedbe Carigrada.

Podtajnik finančnega ministrstva. Ker so demokrati pogoreli pri zasedbi notranjega ministrstva, bo vodil dr. Kumanudi poleg finančnega še notranji resort. Kumanudi bo torej lahko opravljal obe ministrstvi, zato pa se je naenkrat pokazala potreba ustanoviti podtajniško mesto v finančnem ministrstvu. Da se vsled tega finance ne bodo zboljšale, je umevno. Sploh pa zmorejo naši ministri toliko resortov, da izpričujejo ministri sami, da so nepotrebni in njihovi zaslužki odvečni.

Narodni socialisti so izpremenili svoje naziranje glede zakona o zaščiti države. Njihova poslanca sta sedaj stavila „formalen" predlog, da se ta zakon ukine. — Med nami in narodnimi socialisti je v tem pogledu sedaj samo ena razlika. Dočim so prišli oni šele po enoletni izkušnji kot „resni in objektivni" ljudje do zaključka, da izrablja vlada ta zakon izključno proti delavskemu stanu, je socialna demokracija od vsega početka odklanjala ta zakon, ker je vedela, da bo naša reakcija tepla s tem zakonom le delavca. Pa naj bo, kakor hoče! Po enem letu priti do takega zaključka, tudi to je za narodnega socialista pohvalno.

Razmere v Italiji. V Italiji imajo vedno kake nove senzacije. Po daljšem posvetovanju so dobili v Italiji ministrskega predsednika de Facta. Politične razmere se kljub temu še niso izčistile. Fašisti vodijo neobziren boj proti socialistom in komunistom; še vedno jim požigajo domove in razganjajo organizacije. Spričo teh grozodejstev je delavska zveza sklenila protestno splošno stavko, ker vlada noče ali ne more preprečiti nasilstev. Stavka je izbruhnila 31. julija opolnoči skoro po vsej Italiji, le posamezni kraji se niso odzvali prvi hip stavki, ker so dobili obvestila prepozno. Fašisti in vojaki delavce nadomestujejo, kjer le morejo; po mestih so razpostavljeni vojaški odelki in straže. V tem resnem trenutku so pa fašisti zagrozili vladi, da, ako v 48 urah ne prepreči stavko, bodo fašisti sami na svojo odgovornost nastopili, ker so že mobilizirali svoje ljudi. V Italiji so torej zopet silno napete razmere. Vlada je negovala fašiste in fašisti ji utegnejo prej ali slej tudi zrasti nad glavo. V vseh teh bojih pa trpi največ delavstvo, ki je v Italiji že itak bedno. Dogodki v Italiji so znak propadanja Italije.

Spojitev neodvisnih in desničarskih socialistov v Nemčiji sicer še ni gotova stvar. Nedvomno se bodo vršile na kongresu neodvisnih živahne razprave o tem, vendar je pa težko verovati, da bi se neodvisni mogli upirati naravni potrebi. Kako velik pomen pripisujejo meščanske stranke v Nemčiji temu vprašanju, pove izjava ljudske stranke, ki jo je podal Stresemann. Stresemann pravi, da je pristaš monarhistov, da pa z ozirom na položaj izjavlja, da hoče braniti demokratsko republiko, in je njegova stranka zato vstopila v vladno koalicijo. Vsa javnost v Nemčiji se namreč zaveda, da utegne socialna demokracija po združitvi in z radikaliziranjem svoje taktike mnogo pridobiti. Zaraditega preti za meščanske stranke nevarnost, če ne ostanejo složne in v koaliciji, da dobi socialistična stranka odločilen vpliv ter da bo sama morala sodelovati v državni upravi. Državni zbor so odgodili do druge polovice oktobra, če ga ne bo zahtevala kaka važna notranja ali zunanja politična zadeva. Meščanske stranke si mislijo, da bodo imele par mesecev mir. Kaj pa prinese bodočnost, je negotova stvar.

Strankin zbor neodvisnih socialistov v Nemčiji prične 1. oktobra 1922 zborovati v Geri. O zedinjenju proletarijata bosta poročala na zboru ss. Crispien in Ledebour.

Nemčija in Bavarska. Zakon o varstvu nemške republike določa, da spadajo pregreški proti temu zakonu pod državno sodstvo. Bavarska pa pravi, da spadajo v zmislu bavarske ustave pod bavarsko sodstvo. Zaraditega se je bavarska vlada uprla temu centralističnemu sklepu državnega zbora, ter izpremenila zakon po svojih načelih. Državna kriza Nemčije je izven nevarnosti, spor z Bavarsko pa še vedno ni poravnan in danes še ni gotovo, kako se poravna, ker je tudi na Bavarskem mnenje jako razcepljeno.

Francija in Nemčija. Nemčija je zaprosila Francijo, da ji raztegne odplačevanje dolgov na daljšo dobo, ker zaradi padca valute ne more plačati obrokov. Tu gre namreč za privatne terjatve. Ta terjatev znaša mesečno okoli 40 milijonov zlatih mark, kar je približno enako reparacijskemu znesku, ki ga mora plačevati. Poincairé pa je kratko odgovoril, da Nemčija mora plačati, če ne se izvedejo že določene odredbe proti Nemčiji. Zaradi padca nemške valute so se ti prispevki silno zvišali, tako, da jih Nemčija ne more plačevati. Čudno torej ne bo, če se Nemci končno upro brutalnosti, ki jih obsoja na gospodarsko smrt.

Grčija želi Carigrad. V Mali Aziji Grčija ni imela sreče s svojo okupa

---

vlakih. Belgijske delavske telovadce je zastopalo 100 sodrugov. Tudi Holandci, Danci, Švedi, Amerikanci so se udeležili slavja. Ne samo kot gledalci, temveč tekmovali so v športu s svojimi nemškimi sodrugi. Bila je tekma narodov pod parolo: Nikdar več vojne! To ni bilo samo mednarodno telovadno slavje, bila je tudi

manifestacija mednarodne socialistične solidarnosti.

Ko je ob koncu pozdravnih svečanosti zapel lipski ljudski pevski zbor Internationalo, in se je pri refrenu zadnje kitice obrnil pevovodja s pozivno gesto na zborovalce, je vzplamtela s presilno močjo užigajoča pesem:

Narodi, čujte povelja,
kvišku na zadnji boj,
da pribori Internacionala človeške pravice.

Peli so Čehi, Švicarji, Holandci, Danci, Švedi, Amerikanci in Nemci. Mednarodnost je bila čvrsta in prava krvna resničnost. To mednarodnost je še okrepčalo celodnevno družabno medsebojno občevanje in skupni nastop telovadcev.

Razvoj delavske telovadne in športne zveze.

Zvezni predsednik Gellert je v kratkih potezah predočil razvoj zveze. Tudi telovadne in športne organizacije so izpričevalo ustvarjajoče sile in zmagoslavnega prodiranja ideje delavskega gibanja na vseh ozemljih. Leta 1893. je bila ustanovljena zveza s približno 4000 člani v celi državi. Do izbruha svetovne vojne je stala v neizprosnem boju zoper prusko-nemško reakcijo. Nad 200 delavskih telovadnih društev so razglasili za politična in predtelovadce so tirali v ječe, ker so hoteli poučevati delavsko mladino v telovadbi. Zveza se je utrdila in napredovala kljub vsem zaprekam do močne organizacije že pred vojno. V vojni je njen razvoj silno nazadoval. Po revoluciji pa se je zopet hitro dvigala z močjo, katere ni pripisovati samo splošnemu razmahu športnega gibanja. Tu so vplivali še drugi vzroki: številni tisoči delavcev, ki so bili prej včlanjeni v Deutsche Turnerschaft, so uvideli, da morejo tudi kot telovadci in športniki služiti delavski stvari. Število članstva je naraslo približno na milijon. Zveza izdaja šest časopisov, ima največji strokovni trgovski zavod za telovadno in športno opremo, ter nastavljenih v svojem trgovskem zavodu približno 180 uslužbencev, vzdržuje zvezno šolo za vzgojo predtelovadcev.

Kot zastopnik državne vlade je opozoril sodrug Schulz na nasprotje, ki obstoji med staro vojaško vzgojo in športom našega časa. Zastopniki ljudskega športa se posvetijo telesnemu zdravju družbe. Njihov cilj ni vzgojiti ljudi v vojne svrhe. Država sama na žalost ni mogla mnogo storiti za plemenito stvar ljudskega športa, toda šport sam si je opomogel in se je v zadnjih letih razvil tako, da upravičuje najboljše nade. Za lipskim velikim županom je govorila še vrsta inozemskih gostov.

Izprevod mas.

Kako velik obseg je imelo slavje delovnega ljudstva, je v nedeljo dokazal slavnostni izprevod telovadcev in športnikov. Na cestah, po katerih so šli slavnostni izprevodi, so se že ure pred določenim časom zbrale stotisočglave množice. Na vseh cestah so bile postavljene primitivne tribune za gledalce iz najbolj različnega orodja, na stavbnih odrih, lesenih ograjah, svetilnikih in stre-

cijsko vojno. V tej vojni je najbrže že obstojal namen, da si prisvoji tudi Carigrad. Ker to ni šlo, izraža sedaj svojo željo, v kateri jo podpira Italija. Nikakor pa ne bi bila grška posest Carigrada v interesu Francije in Anglije, zaraditega bosta ti dve državi podali ugovor, kar bo najbrže toliko zaleglo, da Grčija ne dobi Carigrada. Grčija ima po vojni sploh nesrečo.

Lenin je baje le težko bolan. Listi poročajo, da ni misliti, da bi še kdaj delal kot voditelj ruske sovjetske republike.

Strah pred strokovnimi organizacijami v Angliji. Na Angleškem se strokovne organizacije udeležujejo volitev v spodnjo zbornico pod imenom Labour Party. V spodnji zbornici ima ta delavska stranka 74 poslancev. Ob rednih volitvah l. 1918. je dobila šestdeset mandatov. Od takrat je pa bilo 73 nadomestnih volitev, od katerih se je udeležila delavska stranka 23 in je tudi pri dopolnilnih volitvah izvojevala 14 mandatov. Kako pridobiva Labour Party na ugledu ,dokazujeta zadnji dve dopolnilni volitvi. V enem okrožju je dobil vladni kandidat pri prvi volitvi 13.327 glasov, kandidat delavske stranke pa 10.152. Pri ožji volitvi pa je dobil rudar T. J. Mardy Jones 16.630 glasov. V okrožju Gower je dobil pri volitvah delavski kandidat 10.109 glasov, dočim jih je dobil liberalec le 8535. Iz teh povprečnih rezultatov je razvidno, da sili politično naziranje na levo. Britska oligarhija ter fevdalni kapitalistični krogi opazujejo ta razvoj z razburjenjem in bojaznijo ter premišljujejo o sredstvih, s katerimi bi se dal ta razvoj preprečiti. Velika večina angleške inteligence pa že uvideva, da more zavoženi državni koleselj zlasti v svetovni politiki, spraviti na pravo pot le zmaga delavske stranke. Velik del znamenitejših politikov se je izreklo za delavsko stranko. Iz vseh teh razlogov so konservativni krogi predlagali v zbornici posebno zakonsko predlogo, po kateri bo skoro nemogoče, da bi zbirale strokovne organizacije denarna sredstva v politične namene. Leta 1913. so si strokovne organizacije to pravico izbojevale, sedaj jim jo pa hoče reakcija zopet vzeti. Nova določba pa zahteva, da se mora o teh prispevkih uvesti splošno glasovanje, večina mora imeti najmanj dvajset odstotkov, in sicer se mora to glasovanje izvesti vsako leto. Predloga je sprejeta že v dveh branjih. In prav nič ni čudno, če sprejme zbornica lordov tak zakon, ker sedi v njej 140 bančnih ravnateljev, 53 železniških ravnateljev in upravnih svetnikov, 30 veleposestnikov, 18 predsednikov plovnih družb in 15 hotelskih in pivovarniških ravnateljev. Ni še gotovo, ali bo delavska stranka mogla preprečiti sprejem tega zakona ali ne, vendar smo pa prepričani, da bo ta tiranski sklep angleških lordov le podžgal potrebno zavest med angleškim delavstvom.

DNEVNE VESTI.

Obnovite naročnino na „Zarjo“. Danes je izšla deseta številka „Zarje“. Med čitatelji se je priljubila, ker se resno bavi z dnevnimi vprašanji in podpira razredni boj proletarijata. Opozarjamo pa obenem tudi naročnike, da store svojo dolžnost napram „Zarji“. Že zadnjič smo priložili položnice, torej vsak naročnik brez nadaljnih stroškov lahko stori svojo dolžnost. S prihodnjo številko ustavimo list vsem tistim, ki ne bi plačali naročnine, ker nam s pošiljanjem naraščajo stroški. Pridobivajte na tudi nove naročnike. Žal je, da slovenski proletarijat po raznih razočaranjih tako malo čita, ko bi moralo biti ravno nasprotno. Slovenski proletarijat bi moral mnogo čitati, mnogo premišljati in tako priti po svojem prepričanju do trdne razredne zavesti in do socialističnega prepričanja. Prazne besede brez notranje iskrenosti pa ne morejo nikdar roditi dobrega sadu. Torej, čitajte tudi Zarjo!

„Enakost“ začne v Mariboru zopet izhajati kot tednik. Dne 3. avgusta je izšla prvič. S tem dobi mariborska socialistična organizacija zopet svoje delavsko glasilo poleg „Volksstimme“, ki je že jako razširjena.

Shod demokratskih obrtnikov v Mariboru. Danes teden je po nalogu g. dr. Žerjava poročal v Mariboru na obrtniškem shodu tajnik demokratske delavske Unije g. Majcen. Poročal je popolnoma v protidelavskem zmislu glede zastopstva v načelstvu. Obsojal je, da bi delavci imeli dvetretjinsko večino v odborih. Drugo poročilo je bilo skraino ogabno, demagoško zavito, tako, da dobi človek utisk, če bere poročilo v mariborskem „Taboru“, da ima opraviti s človekom, ki srčno ni plemenit. Ej, če je kdo uradnik, pa dela kakor mu gospodje velevajo, vsaj ima zato plačo, da agitira — zanje.

Nove 10 dinarske bankovce izda Narodna banka dne 5. avgusta. Tiskane so bile te novčanice v Ameriki. Čisti črtež nove novčanice ima 142 mm dolžine in 81 mm širine.

Načelstvo Okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Ljubljani je imelo dne 1. avgusta svojo prvo sejo, na kateri je bil izvoljen za predsednika g. dr. Adolf Golia, podpredsednika pa sta s. M. Čobal in g. Fran Kavčič.

Gradba doma Okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Ljubljani se je odgodila. Kakor izvemo, se sicer ne namerava opustiti zidanje, vendar pa se bodo pred nadaljevanjem in izvedbo vršila še posvetovanja.

Izlet delavstva v Celje se vrši jutri. Sodruge in sodružice opozarjamo na vsa potrebna navodila glede izleta. Udeležba obeta biti sijajna.

Dr. Edo Šlajmer v Ljubljani je pozvan, da prevzame redno profesuro na medicinski fakulteti zagrebškega vseučilišča.

Umrl je v Ljubljani dr. Fr. Stare, ki je bil mnogo let blagajnik ljubljanskega gledališča. Bolan je bil okolo sedem let.

Vpisovanje v šolo za puškarstvo v Kranju se bo vršilo dne 1. in 2. septembra. Sprejemni pogoji so ljudska šola, starost 14 let in telesna usposobljenost. Učna doba štiri leta. Pojasnila daje ravnateljstvo.

Wranglovci zopet pridejo. Svet antante je sklenil, da razdeli okolo 15.000 Wranglovcev, ki se nahajajo v Carigradu na Jugoslavijo, Bolgarijo in Rumunijo. Gospodje v Parizu in Londonu jako lepo komandirajo. V te male državice pošiljajo tujce, kjer je še za domačine malo kruha; v svoje države jih pa ne marajo, čeprav so velike in bogate. Na račun ubožnih dežel igrati kavalirja, to znajo gentlemani Francozi in Angleži.

Prepoved alkohola ob nedeljah. Občinski predstojniki Štajerske so sklenili, da naj se prepove točenje alkohola od sobote ob dveh pa v ponedeljek do šeste ure zjutraj.

Nezadostno spanje otrok. Vzgojitelji so vobče mnenja, da je zadostno spanje za otroke potrebno in so v tem pogledu napravljali po posameznih deželah že različne poizkuse. V neki šoli je rekel vzgojitelj že ob početku prve učne ure otrokom: „Tisti, ki so trudni, naj ležejo po klopeh ter poizkusijo zaspati“. Komaj po petih minutah jih je že spalo devetdeset odstotkov. Tako se dogaja na deželi še pogosteje kakor v mestih, zlasti v poletnih mesecih, ko morajo dorasli zaradi poljskega dela zgodaj vstajati in zaraditega tudi otroke prej buditi kakor je primerno njihovi naravi. Toda tudi v mestih se opaža med otroki premalo spanja ter so taki otroci večinoma nervozni. V tem pogledu velja tudi za dorasle popolnoma krivo mnenje, da se more človek privaditi spati samo šest ur. Po daljšem času se vse to maščuje in nikomur se ni treba izgovarjati na primer na nekatere umetnike, ki si pomagajo s kavo, tobakom in drugimi stvarmi, da lažje bde. Znano je, da je Balzac obedoval ob sedmih zvečer, legel takoj nato spat, ob polnoči so ga morali zbuditi ter je delal potem nepretrgoma do ene opoldne, dočim je popoldan bil določen obiskom ali pa je bral korekturne odtiske. Balzac je s tem res nekaj prenesel, toda le, ker je bil gigantske konstitucije, a ipak je umrl v petdesetih letih. — Pariški učenjak Malcolm Gross je pravkar izročil francoski akademiji za medicino svoje študije o tem vprašanju. Gross pravi, da je v tem, če otroci ne spe dovelj socialna nevarnost; nezadostno spanje škoduje namreč celotnemu organizmu. Učenjak je napravil v pariških ljudskih šolah temeljite študije ter ugotovil, da tiči v tem veliko pregreh. Večina otrok prihaja zaspanih v šolo ter so videti utrujeni in slabotni. Do šestega leta mora imeti vsekakor otrok štirinajst ur spanja, do petnajstega leta pa jim je potreba najmanj enajst ur spanja vsak dan, ter do devetnajstega leta najmanj 9 ur. To število se pa le malokje doseže. Duševno obremenenje otrok ni v tem, kakor pravi Malcolm Gross, da dobivajo preveč učne snovi, marveč manjkajoče spanje povzroča, da se otroci dovolj ne okrepe, da bi drugi dan obvladali svoje duševne sposobnosti. Pariška akademija je po dolgi razpravi Malcolm Grossova načela odobrila.

Socialni pregled.

Tiskarsko in knjigoveško gibanje v Ljubljani. Gibanje tiskarjev in knjigovezov se nagiblje h koncu. Ta teden je več tiskaren ustavilo delo, ker so dajali podjetniki delo v knjigovezniče, ki nočejo skleniti pogodbe s knjigoveškim delavstvom. V sredo se je sklenilo med tiskarnarji in organizacijo premirje. V tiskarnah se je pričelo povsod delo, med tem se pa vrše pogajanja, ki se morajo danes končati. Ako knjigoveški mojstri ne sklenejo pogodbe z delavstvom, bodo morali tiskarnarji podpisati pogodbe zase ter urediti svoje knjigoveznice tako, da ne bodo odvisni od sedanjih zunanjih knjigoveznic.

Mezdno gibanje ljubljanskih mizarjev. V sredo, 2. avgusta so se vršila pri Zvezi obrtnih zadrug pogajanja mizarskih pomočnikov za zvišanje mezd. Dosedanje mezde, ki se gibljejo med 13·50 K in 22·95 K naj se zvišajo za K 8 na uro. Delodajalci so ponudili 12 odstotno povišanje mezd, kar pa so delavski zaupniki brezpogojno odklonili. Delodajalci so kratkovidni. V časih dobre konjunkture naj bi izravnali velikansko razliko med življenskimi potrebščinami in mezdami. Vsak ve in priznava, da so mezde prenizke, nezadostne, kaj čuda, če bodo stavke na dnevnem redu. Delavstvo je prišlo do prepričanja, da je vseeno, če dela s podvojeno silo. Vseeno mora stradati on in njegova družina. — Ob sklepu lista smo prejeli obvestilo, da so stopili ljubljanski mizarski pomočniki v stavko.

Gospodarstvo.

Padanje nemške marke. Včeraj je notirala nemška marka v Curihu 0.689 fr. za 100 mark. Ali naj Nemčija sledi Avstriji? Rusija je valutno takorekoč mrtva, Avstrija pa na robu propada in tretja žrtev je Nemčija. Kaj je vzrok padca marke? Krive so temu v prvi vrsti nejasne politične razmere v Nemčiji, nadalje tudi Francija, ki ne popusti na vojni odškodnini. Umor Rathenaua je bil težak udarec za nemško marko. Pred približno pol leta še v mednarodni trgovini vpoštevana valuta, je danes na isti poti kakor nemškoavstrijska krona. Posledice groznega padanja marke se že kažejo. Kakor se skokoma dvigajo tuje valute, tako se tudi dvigajo cene živilom in življenskim potrebščinam v Nemčiji. V Berlinu stane že kilogram mesa do 200 mark, liter mleka 15 mark itd. Nemčija se sedaj obrača na antanto, moleduje za posojila, antanta pa je za vse gluha in samo obljublja. Bridka je usoda Nemčije.

Fordova industrijska skupina v Ameriki se pogaja z avstrijskimi avtoindustrijami, da jih pokupi. Kupiti namerava tudi orožarne v Steyru in Daimlerjeve tvornice.

Zakon o zaščiti delavcev. Izdala Tiskovna zadruga v Ljubljani 1922. Strani 70. Cena Din. 6, po pošti 50 para več. Zgoraj omenjeni zakon, ki je za obrti in industrijo velevažen, je pravkar izšel in se naroča pri Tiskovni zadrugi v Ljubljani, Prešernova ulica 54.

---

bah so bili ljudje, ki so hoteli videti telovadce. Razvrščeni so bili trije izprevodi. Kolesarji so se odpeljali iz srede na telovadni prostor, telovadci in ostali športniki so bili postavljeni na severu in jugu. Ogromne mase peljati v enem samem izprevodu na prireditveni prostor je bilo tehnično nemogoče, kajti že polovica udeležencev je tvorila izprevod, ki je hodil mimo opazovalca približno dve uri. Poleg so korakali telovadci v osemstopni vrsti, vzdrževali na cesti red, tako, da ni prišlo do večjega zastoja. Na Avgustovem trgu sta se sešla oba izprevoda, združila se v šestnajststopno vrsto in korakala kratko v tej široki razčlembi, nato se pa zopet razšla. Mogočen je bil vtis, ko so se vsi trije izprevodi razšli in je valovala široka reka. V izprevodu je bilo več sto zastav, emblemov rojaštva in narodnosti. Števila udeležencev izprevoda in gledalcev ni bilo mogoče niti približno ugotoviti.

*

V telovadnem oziru je dosegla prireditev svoj višek v skupnih prostih vajah, ki so se izvajale v nedeljo dopoldne na telovadišču. K skupnim vajam je bilo prijavljenih 16.000 telovadcev. Telovadišče samo je bilo prirejeno za 16.000 telovadcev prostih vaj. Že zgodaj v soboto pa se je izkazalo, da se hoče udeležiti skupnih prostih vaj več tisoč telovadcev več, kakor jih je bilo prijavljenih. V tem se ne morejo meriti telovadne prireditve nemškega nacionalnega telovadstva z zvezno prireditvijo delavskih telovadcev in telovadkinj. Nemško nacionalno telovadstvo je prirejalo največje telovadne prireditve na svetu. Svoj višek je doseglo v lipski prireditvi leta 1913. Tedaj ni nastopalo pri skupnih prostih vajah niti 13.000 nemških telovadcev. delavskih telovadcev pa je hotelo v nedeljo nastopiti 20.000, a je bil prostor premajhen. Skupne vaje same so bile v svojem načrtu in izvajanju tehnično mojstrsko delo, in so bili vsi gledalci razočarani nad popolnostjo. Proste vaje telovadkinj so pokazale napredek v damski telovadbi. Razen skupnih vaj se je vse slavnostne dneve razvijal na velikem prostoru in tudi v vodi živahen šport. Delavski telovadci in športniki so dokazali, da so tudi tehnično na višini.

Gibajoča ideja slavja pa je bila mednarodna družabnost in misel skupnosti med socialističnim delavstvom vseh dežel.

*

Kdaj bo jugoslovanski in slovenski proletarijat izprevidel, da mora tudi v telovadnem in športnem gibanju slediti češkoslovaškemu, nemškemu, švicarskemu delavstvu in se tudi v tem pogledu osamostvojiti? Delavstvo Jesenic, Maribora in Kočevja je že krenilo tudi na to pot dela za socialistično idejo. Dolžnost vsega zavednega delavstva je, da se temu zdravemu gibanju čim prej in polnoštevilno samo priključi in mu pritegne še ostalo delavstvo v Jugoslaviji. Popolna osamosvojitev jugoslovanskega delavstva ga bo tudi osvobodila. Torej naprej!

Izdajatelj in odgovorni urednik dr. L. Perič.
Lastnik Konzorcij „Zarje“. — Tiska tiskarna J. Blasnika nasl. v Ljubljani.